

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K územnímu vymezení a dalším aspektům konkurenčních doložek v obchodních závazkových vztazích

Konkurenční doložky jsou v obchodních závazkových vztazích často užívaným právním instrumentem. Rozhodovací praxe soudů vymezila určitým způsobem jejich užívání, existuje však několik aspektů judikatorně a legislativně nedořešených, na které bych se v tomto článku rád zaměřil.

V praxi je možné se při výkladu ustanovení § 672a ObchZ setkat s právním názorem, že při výkladu zákonných ustanovení o konkurenční doložce je možné analogicky vycházet z judikatury vztahující se ke konkurenčním doložkám podle zákoníku práce, aktuálně upravených v § 310 a násl. zákoníku práce. Takovou argumentaci je podle mého názoru nutné odmítnout už kvůli samotné povaze obchodněprávního vztahu, který je od vztahu pracovněprávního naprosto odlišný. Zatímco obchodní závazkový vztah je vztahem dvou (či více) účastníků, podnikatelů, kteří jsou v rovnocenném postavení, je pracovněprávní vztah vztahem závislosti zaměstnance na zaměstnavateli, respektive vztahem nadřízenosti a podřízenosti. Dalším z rozdílů je vyplácení kompenzace ze strany zaměstnavatele jako obligatorní náležitosti konkurenční doložky v pracovní smlouvě, zatímco ObchZ vymahatelnost konkurenční doložky takto nepodmiňuje.

ObchZ upravuje konkurenční doložky v § 672a, kdy se toto ustanovení týká smlouvy o obchodním zastoupení. U jiných smluvních typů není konkurenční doložka přímo upravena, nicméně její použití není vyloučeno. Pro úplnost je potřeba zmínit, že judikatura považuje za konkurenční doložku i taková ustanovení ve smlouvě, která sice formálně nenaplnují znaky konkurenční doložky, nicméně ale fakticky zákaz konkurence stanovují (např. viz. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32Cdo 1627/2006, kde soud konstatoval, že smluvní omezení (zákaz) kontaktovat klienty zastoupeného je konkurenční doložkou).

ObchZ stanoví, že obchodní zástupce nesmí po stanovenou dobu, nejdéle však 2 roky po ukončení smlouvy, na stanoveném území nebo vůči stanovenému okruhu osob na tomto území vykonávat na vlastní nebo na cizí účet činnost, která byla předmětem obchodního zastoupení, nebo jinou činnost, která by měla soutěžní povahu vůči podnikání zastoupeného.

Z konstantní judikatury pak vyplývá, že: *„Konkrétní konkurenční doložka musí být sjednána tak, aby byla spravedlivě přiměřená a vzájemně vyvážená pro obě strany v souladu s čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Na jedné straně nesmí bránit ve svobodném podnikání, na druhé straně musí chránit právo podnikatele na nerušené podnikání v zavedeném podniku. Konkurenční doložka musí být též vymezena či omezena co do předmětu, podmínek a doby, po kterou se uplatňuje.“* [1]. Dále pak, že je porušením dobrých mravů při sjednání konkurenční doložky, jestliže touto doložkou bylo popřeno právo osoby, zavázané konkurenční doložkou, na svobodné podnikání [2]. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí dospěl také k závěru, že sjednané vymezení zákazu konkurence musí být dostatečně přesné a určité a že nevymezení zákazu

konkurence na určitém území je pak nepřiměřeným zásahem do práva svobodného podnikání, což je v rozporu se zásadou rovnosti účastníků.

Konkurenční doložka by neměla fakticky vylučovat obchodního zástupce z trhu práce, pokud by nezměnil předmět své podnikatelské činnosti [3] a nesmí obchodního zástupce omezovat více, než odpovídá pravidlům poctivého obchodního styku [4]. Porušení zásad poctivého obchodního styku je třeba zkoumat ve vazbě na okolnosti jednotlivého případu [5].

K omezení podnikatelské činnosti osoby zavázané konkurenční doložkou (obchodního zástupce) je na místě zmínit ještě čl. 26 Listiny základních práv a svobod, podle něhož každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Nejvyšší soud pak nevymezení území, na kterém má zákaz konkurence stanovený konkurenční doložkou platit, považuje za nepřiměřený zásah právě do práva na svobodnou volbu podnikání. [6].

Důležité je vymezení pro jaký sortiment zboží (okruh služeb) se zákaz konkurence sjednává. *“Pokud je ze smlouvy o obchodním zastoupení zřejmé, jakou činnost zástupce vykonává, není nezbytné tuto činnost dále specifikovat v konkurenční doložce a lze odkázat pouze na obsah smlouvy o obchodním zastoupení. Pokud ovšem, jako v tomto případě, nelze z obsahu smlouvy o obchodním zastoupení dovodit, jakou konkrétní činnost pro jaký sortiment zboží není žalovaný oprávněn vykonávat, je konkurenční doložka neurčitá a z toho důvodu absolutně neplatná”* [7].

Pokud tedy shrneme závěry dovozované soudní praxí, tak by sjednaná konkurenční doložka měla být:

1. vyvážená
2. v souladu s dobrými mravy (např. nepřiměřené smluvní pokuty)
3. neomezovat svobodnou volbu podnikání
4. dostatečně definující místní, časovou a osobní působnost
5. nesmí absolutně vymezovat konkurenci

Problematickou součástí konkurenční doložky je typicky vymezení území, pro které se zákaz konkurence sjednává. Drtivá většina doložek v praxi obsahuje vymezení pro celou Českou republiku. Je však omezení na území celého státu v souladu s dobrými mravy, neomezuje svobodu podnikání a neznamená fakticky absolutní zákaz konkurence? Judikatura zná odpověď pouze na otázku území obecně, doložka obsahující omezení pro Českou republiku by tedy měla být platná. Jak se tedy vypořádat s argumenty shora popsány? Odpověď se zcela určitě nedá nalézt v obecné rovině a každou doložku bude potřeba posuzovat v kontextu smluvního vztahu, pro jaký byla uzavřena. Dle mého názoru je rozhodující, o jaký segment podnikání jde, jaká je působnost osoby oprávněné z konkurenční doložky (zastoupený) a jaké jsou příjmy osoby zavázané konkurenční doložkou (obchodní zástupce). Je-li zastoupený lokální firmou podnikající v oblasti realitní činnosti ve Zlínském kraji, bude velmi těžší přiměřená doložka omezující činnost zástupce ve zbytku republiky. U obdobné společnosti s celostátní působností pak lze takové omezení považovat za korektní. V zásadě jde tedy o to, zda by obchodní zástupce byl konkurencí v jiném místě (městě, kraji, okresu) s ohledem na podnikání zastoupeného. Pokud tedy regionálně působí zastoupený omezí působení obchodního zástupce pro celou republiku, je to z pohledu přiměřenosti něco jiného jako u celostátně působící společnosti s obchodními zástupci a klienty v různých částech republiky.

Z pohledu omezení svobody podnikání a ostatně také vyváženosti doložky je důležité, zda zastoupený vyplácí zástupci odškodnění ve smyslu § 669 a násl. ObchZ. Je-li odškodnění (nebo následné provize apod.) obchodnímu zástupci po skončení smlouvy o obchodním zastoupení vypláceno, pak je požadavek zastoupeného na dodržování zákazu konkurence po dobu vyplácení finančních prostředků zcela oprávněný. Zástupce sice není oprávněn podnikat, nicméně toto omezení je mu svým způsobem ze strany zastoupeného kompenzováno právě výplatou odškodnění. Byť není výplata odškodnění

podmínkou pro platnost doložky, je dle mého názoru k této okolnosti nutné přihlížet.

Vyváženost a soulad s dobrými mravy je potřeba hodnotit též z pohledu smluvních pokut ve smlouvě sjednaných. Je-li průměrnou měsíční provizí vyplácenou obchodnímu zástupci např. cca. 30.000,- Kč, je smluvní pokuta ve výši 500.000,- Kč zcela zjevně nepřiměřená. U smluvní pokuty ve výši 100.000,- Kč nelze mít o přiměřenosti pochyby.

Otázku přiměřenosti je nutné posuzovat také co do délky trvání. Zákonem stanovená horní hranice jsou dva roky. Těžko si však lze představit obor, ve kterém se jedná o tak exponované a zásadní know-how, že by bylo nutné doložku sjednávat na takto dlouhou dobu. Zákon ani judikatura sice o přiměřenosti délky nehovoří, dle mého názoru je však nutné ji posuzovat v kontextu dalších aspektů a to zejména s ohledem na omezení svobodné volby podnikání, přiměřenost, vyváženost atd. Právě přiměřená doba trvání zákazu konkurence může v celkovém kontextu vést k přijetí názoru, že doložka je přiměřená.

Závěrem lze tedy konstatovat, že při sepisování konkurenční doložky je potřeba mít na paměti zejména to, aby dostatečně přesně vymezovala pro jaký segment podnikání (prodeje zboží, poskytování služeb) se sjednává, zda vymezuje místo na které se zákaz konkurence vztahuje, případně okruh osob, vůči kterému se sjednává a v neposlední řadě je nutné také zvažovat celkovou její přiměřenost a vyváženost a to s ohledem zejména na dobré mravy obecně, zásady poctivého obchodního styku, přiměřenost výše smluvních pokut, přiměřenost územního omezení apod.

Mgr. Jan Mandát

[1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13.6.2007, sp. zn. 32 Odo 407/2005

[2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12.7.2006. sp. zn. 32 Odo 659/2005

[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4192/2008

[4] Komentář k ObchZ, I. Štenglová, S. Plíva, M. Tomsa a kol., C.H.BECK, 12. vydání, r. 2009, str. 1206)

[5] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2007, sp. zn. 32 Odo 175/2006)

[6] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2011, sp. zn. 23 Cdo 3859/2009

[7] tamtéž

Další články:

- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)